

A két (A és B) kötet a magyar táltosképzetek korai nyelvi le nyomatait mutatja be a kezdetektől az 1850-es évekig. A ma- gyarázatokkal, kiegészítő tanulmányokkal összeállított szö- veggyűjtemény létrejöttét az indokolta, hogy mind a táltos szó, mind a táltoshiedelmek nyelvi emlékei – az újabb kori felfedezéseknek, forráskutatásoknak köszönhetően – jelentős számban gyarapodtak. A felfedezett források bázisa elsősor- ban az elmúlt két évtizedben a határainkon innen és túl egy- aránt intenzívebbé vált levéltári gyűjtőmunkának köszönhe- tő. Ez a történeti anyag elsősorban a boszorkányperekben, büntetőperekben újonnan feltárt dokumentumokban fellelt szövegekkel bővült.

Az A kötetben a táltos- /táltosképzetek korai és kései történeti szöveges maradványait vesszük sorra. Kirajzolódik majd egy emberi tulajdonságokkal leírható, tünékeny, tündéres, olykor láthatatlan, varázslatos lény és ennek mondákban is kristályo- sodott próteuszi (változékony és változatos) jós alakja. Akinek egyszerre lehetnek tüzes és vizes (pokoli és földi) tulajdonsá- gai; kinek segítője lehet a fellegekben lakó sárkány vagy egy hitvány, közönséges lóból repülő lóvá változó mesei állat.

De lehet, hogy mindezek csalfa beszédek nyomai; ámitás és bűvésztürek, a megtévesztés szándékával hangoztatott nagyot- mondás motívumai? Hol vannak valójában az első értelmezhető nyomok az ismeretlen táltos megfejtéséhez, és hova képzeljük el azt, ha a szó eredete után kutatunk? Mit látunk ebből a múltbéli felhőből, sűrű ködöt vagy a korábbinál azért élesebb képet? Mit állíthatunk egyáltalán a táltos nyelvi univerzumáról és a táltos- hiedelmeket rögzítő szövegek jellegéről?

Mint majd látni fogjuk, a táltos/táltos egyszerre jelentheti a tudós, jós, javas, mágus és bajnok szövegbéli, mondai szere- peit; de lehet ennek hitvány csaló, bűvész, szemfényvesztő, az imposztorkodás és a csalás megfelelője is. Egyik oldalról egy erőt sugárzó nyertes, másik oldalról pedig a gyengeség jeleit mutató vesztes pozíciók rajzolhatók körül még e töredezett szövegbázis alapján is. A szerepek pedig hol maguk is változ- nak, átalakulnak a tetten ért szavak környezetében, hol épp teljesen új jelentések teremődnek bennük, miközben a régi je- lentések végképp törlődnek a szó használata során.

A TÁLTOS
NYELVI UNIVERZUMA

A MAGYAR FOLKLÓR
SZÖVEGVILÁGA
3
A

A MAGYAR FOLKLÓR SZÖVEGVILÁGA

3
A

A TÁLTOS
NYELVI UNIVERZUMA

TÖRTÉNETI MARADVÁNYOK
Szöveggyűjtemény (1211–1854)

Közreadja és a bevezető tanulmányokat írta
TÓTH G. PÉTER

BALASSI KIADÓ
HUN-REN BTK NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET